

Společníci: Mgr. Bogdan Hajduk (č. osv. ČAK 4884) JUDr. Marek Jakubík (č. osv. ČAK 9717)
Mgr. Piotr Adamczyk (č. osv. ČAK 11638) Mgr. Richard Koliba (č. osv. ČAK 12346)

Zaměstnaní advokáti: Mgr. Tomáš Jakubík (č. osv. ČAK 12536) Mgr. Karla Chwistková (č. osv. ČAK 14050) Mgr. Martin Tomala (č. osv. ČAK 14535)

Zlínský kraj
třída Tomáše Bati 21
761 90 Zlín

Právní analýza právních a provozně podnikatelských důsledků soudního prohlášení neplatnosti usnesení valné hromady

V Českém Těšíně dne 26. srpna 2015

I. Věcný obsah

Věcný obsah	2
Předložené podklady	3
Úvod	4
Právní režim smlouvy o převodu části podniku	5
Právní a provozně podnikatelské důsledky soudního prohlášení neplatnosti usnesení valné hromady	6
<i>Účinky rozhodnutí o neplatnosti usnesení valné hromady</i>	7
<i>Vliv rozhodnutí soudu o neplatnosti usnesení valné hromady na smlouvu o převodu části podniku</i>	8
<i>Právní a provozně podnikatelské důsledky neplatnosti smlouvy o převodu části podniku</i>	11
<i>Dopady neplatnosti smlouvy o převodu části podniku na smlouvu o nájmu a provozování vodárenské infrastruktury a další související smlouvy</i>	13
<i>Obecné otázky vypořádání při neplatnosti smlouvy</i>	16
Závěr a doporučení	22
Zdroje	23

II.

Předložené podklady

- ❖ Smlouva o prodeji části podniku uzavřená mezi Vodovody a kanalizace Zlín, a.s. coby prodávajícím a Zlínská vodárenská, a.s. jakožto kupujícím, ze dne 30. 4. 2004
- ❖ Smlouva o nájmu a provozování vodárenské infrastruktury mezi Vodovody a kanalizace Zlín, a.s. coby pronajímatelem a Zlínská vodárenská, a.s. jakožto provozovatelem, ze dne 30. 4. 2004
- ❖ Smlouva o umístění účelového finančního plnění mezi Zlínská vodárenská, a.s. coby poskytovatelem a Vodovody a kanalizace Zlín, a.s. coby zprostředkovatelem a Městem Brumov-Bylnice jakožto příjemcem, ze dne 19. 5. 2004
- ❖ Smlouva o společném postupu mezi Zlínská vodárenská, a.s. a Městem Brumov-Bylnice a Vodovody a kanalizace Zlín, a.s., ze dne 23. 4. 2004
- ❖ Smlouva o provozu kanalizace pro veřejnou potřebu ve vlastnictví Statutárního města Zlín mezi Statutárním městem Zlín coby vlastníkem a MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ, a.s. coby provozovatelem, na období 10 let od 1. 1. 2012
- ❖ Dohoda o vypořádání vzájemných vztahů mezi Statutární město Zlín a Jižní vodárenská, a.s.
- ❖ Obchodní strategie VEOLIA Water z toku 2003, kalkulace vodného a stočného od roku 2006
- ❖ Žaloba o určení neplatnosti usnesení valné hromady, ze dne 16. 7. 2004 (navrhovatel – Compas Capital Consult, s.r.o.)
- ❖ Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, č. j. 5 Cmo 109/2012-1235, ze dne 21. 9. 2012 (vyslovení neplatnosti VH konané 28. 8. 2002), rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, č. j. 5 Cmo 112/2012-1353, ze dne 21. 9. 2012 (vyslovení neplatnosti VH konané 4. 11. 2003), rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, č. j. 5 Cmo 108/2012-856, ze dne 21. 9. 2012 (vyslovení neplatnosti VH konané 8. 6. 2005) a rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, č. j. 5 Cmo 106/2012-773, ze dne 21. 9. 2012 (vyslovení neplatnosti VH konané 2. 6. 2008)
- ❖ Usnesení Krajského soudu v Brně, č. j. 9/50 Cm 53/2004-754, ze dne 11. 2. 2010 (vyslovení neplatnosti VH konané 30. 4. 2004) a usnesení Krajského soudu v Brně, č. j. 9/50 Cm 53/2004-3077, ze dne 14. 3. 2014 (opětovné vyslovení neplatnosti VH konané 30. 4. 2004 po podaném opravném prostředku)
- ❖ Zápis z jednání představenstva společnosti Vodovody a kanalizace Zlín, a.s. ze dne 19. 3. 2004, zpráva představenstva společnosti Vodovody a kanalizace Zlín, a.s. k návrhu smlouvy o prodeji části podniku
- ❖ Zápis z jednání mimořádné valné hromady Vodovody a kanalizace Zlín, a.s. ze dne 30. 4. 2004
- ❖ Stanovy Vodovody a kanalizace Zlín, a.s. z roku 2001
- ❖ Zápis z jednání zastupitelstva města Brumov-Bylnice ze dne 22. 4. 2004

III. Úvod

Mimořádná valná hromada společnosti Vodovody a kanalizace Zlín, a.s., se sídlem Zlín, třída Tomáše Bati 383, PSČ 760 49, identifikační číslo: 494 54 561, zapsané v obchodním rejstříku vedeném Krajským soudem v Brně, v oddíle B, vložka 1169 (dále jen „**VaK Zlín**“) přijala dne 30. 4. 2004 usnesení o schválení návrhu smlouvy o prodeji části podniku VaK Zlín společnosti Zlínská vodárenská, a.s., se sídlem Zlín, Tř. T. Bati 383, PSČ 760 49, identifikační číslo: 270 76 288 (tato zanikla ke dni 31. 12. 2007 z důvodu provedení fúze sloučením s nástupnickou společností MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ, a.s., se sídlem Olomouc, Tovární 41, PSČ 779 00, IČ: 618 59 575; dále také jen „**MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ**“) a o pověření představenstva VaK Zlín uzavřít tuto smlouvu o prodeji části podniku bez zbytečného odkladu po splnění zákonem předepsaných povinností.

Proti tomuto usnesení valné hromady VaK Zlín bylo podáno několik návrhů na vyslovení neplatnosti tohoto usnesení, přičemž Krajský soud v Brně opakovaně rozhodl svým usnesením ze dne 11. 2. 2010, č. j. 9/50 Cm 53/2004-754, a usnesením ze dne 14. 3. 2014, č. j. 9/50 Cm 53/2004-3077 (po podaném opravném prostředku) ve smyslu, že navrhovanou neplatnost namítaného usnesení vyslovil, a to především s odkazem na nemožnost některých akcionářů vykonávat na této valné hromadě hlasovací práva z důvodu prodlení se splněním oznamovací povinnosti ve smyslu ust. § 183d zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v příslušném znění, a dále vzhledem k tomu, že napadené usnesení nebylo přijato zákonným počtem akcionářů. V současnosti v dané věci probíhá stále soudní řízení vzhledem k podanému odvolání k Vrchnímu soudu v Olomouci.

Dne 30. 4. 2014 došlo k uzavření smlouvy o prodeji části podniku mezi VaK Zlín coby prodávajícím a Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) coby kupujícím, na jejímž základě byla kupujícímu převedena část podniku VaK Zlín tvořící samostatnou organizační složku spolu se ujednanými věcmi, právy a ostatními majetkovými hodnotami, za což se kupující zavázal uhradit VaK Zlín kupní cenu ve výši 83.288.000,- Kč (slovy: osmdesát tři miliony dvě stě osmdesát osm tisíc korun českých), dle dodatku č. 1 ke smlouvě o prodeji části podniku. Současně došlo mezi týmiž stranami k uzavření smlouvy o nájmu a provozování vodárenské infrastruktury, na jejímž základě si kupující coby nájemce pronajal od VaK Zlín vodovodní a kanalizační sítě ve vlastnictví VaK Zlín. Tyto dvě smlouvy byly dle výslovných ustanovení obsažených v obou smlouvách propojeny skrze vzájemnou právní závislost dle ust. § 275 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v příslušném znění. Celá transakce byla dále doprovázena uzavřením dalších smluvních vztahů.

Účelem této právní analýzy je posoudit právní a z toho plynoucí provozně podnikatelské důsledky soudního prohlášení neplatnosti usnesení mimořádné valné hromady VaK Zlín ze dne 30. 4. 2004 a v této souvislosti se vypořádat také s otázkou účinků soudního rozhodnutí o neplatnosti usnesení valné hromady a jeho vlivu na smlouvu o převodu části podniku a případných dopadů neplatnosti smlouvy o převodu části podniku na smlouvu o nájmu a provozování vodárenské infrastruktury a další související smlouvy, včetně rozboru obecných otázek vypořádání při neplatnosti smlouvy.

IV.

Právní režim smlouvy o převodu části podniku

S ohledem na to, že s účinností ode dne 1. ledna 2014 došlo k přijetí nového zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „**NOZ**“), který zrušil celou řadu stávajících právních předpisů, včetně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník či zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, je potřeba na prvním místě před podrobnějším rozbohem uvážit, zda se posuzovaná problematika bude řídit podle dosavadní právní úpravy účinné do 31. prosince 2013 či dle právní úpravy nové.

Přechodné ustanovení k NOZ, konkrétně ustanovení § 3028 odst. 1 NOZ obecně stanoví, že nový zákon se použije na práva a povinnosti vzniklá ode dne nabytí jeho účinnosti, tj. ode dne 1. ledna 2014. Dále pak dle ustanovení § 3028 odst. 2 NOZ, není-li stanoveno jinak, se ustanoveními nového zákona řídí i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se posuzují podle dosavadních právních předpisů. V ustanovení § 3028 odst. 3 NOZ je pak uvedeno, že jiné právní poměry (mj. smluvní vztahy) vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona (*pozn. NOZ*), se řídí dosavadními právními předpisy.

S ohledem na skutečnost, že příslušná smlouva o prodeji části podniku byla uzavřena za účinnosti předchozích právních předpisů, zejména zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v příslušném znění (dále jen „**ObchZ**“), aplikuje se na problematiku této smlouvy přechodné ustanovení § 3028 odst. 3 NOZ citované výše a tedy pro následující výklad ke smlouvě o prodeji části podniku bude rozhodující právní úprava ObchZ a zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v příslušném znění (dále jen „**OZ**“), byť byly tyto k datu 1. ledna 2014 zrušeny. Případy aplikace NOZ či zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích; dále jen „**ZOK**“) budou uvedeny přímo v textu analýzy; půjde především o statusové otázky právnických osob, které dle ustanovení § 3028 odst. 2 NOZ budou v některých případech posuzovány dle nových předpisů, když se jedná o tzv. práva osobní, byť práva právnických osob.

V.

Právní a provozně podnikatelské důsledky soudního prohlášení neplatnosti usnesení valné hromady

Valné hromadě coby nejvyššímu orgánu každé akciové společnosti náleží rozhodovat o nejdůležitějších záležitostech společnosti vymezených v zákoně nebo ve stanovách společnosti. Takto podle ust. § 187 odst. 1 písm. k) ObchZ, ve znění ke dni 30. 4. 2004, náleží do působnosti valné hromady akciové společnosti rozhodnutí o uzavření smlouvy, jejímž předmětem je převod podniku nebo jeho části a jeho nájem, nebo rozhodnutí o uzavření takové smlouvy ovládanou osobou. Dále pak dle ust. § 67a odst. 1 a 2 ObchZ, ve znění ke dni 30. 4. 2004, platí, že ke smlouvě, na jejímž základě dochází k převodu podniku nebo jeho části, nájmu podniku nebo jeho části, musí být udělen písemný souhlas společníků nebo valné hromady společnosti jako při fúzi sloučením. Takové usnesení valné hromady musí být přijato podle stejných pravidel jako rozhodnutí valné hromady o fúzi sloučením a o rozhodnutí musí být pořízen notářský zápis. Z příslušných ustanovení pak vyplývá rovněž nutnost souhlasu alespoň tří čtvrtin hlasů přítomných akcionářů.

Jak dovodil Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 29 Odo 1060/2006, „účelem ustanovení § 67a ObchZ je ve vztahu k akciové společnosti chránit akcionáře před zásahy statutárního orgánu do majetkové struktury společnosti, jimiž může dojít k takovým dispozicím s majetkem společnosti, které podstatným způsobem ovlivní další působení společnosti. Odráží se v něm jedna ze základních zásad práva společností, podle které o zásadních otázkách týkajících se kapitálové, majetkové, ale i organizační struktury akciové společnosti rozhodují akcionáři prostřednictvím valné hromady. (...) Ustanovení § 67a ObchZ je tak důležitým nástrojem ochrany akcionářů před závažnými restrukturalizacemi majetkové či organizační podstaty akciové společnosti.“

Obecný stupeň ochrany především pro přehlasované akcionáře pak představuje institut prohlášení neplatnosti usnesení valné hromady soudem, zakotvený v ust. § 183 ObchZ ve spojení s ust. § 131 ObchZ, podle něhož má každý akcionář ve stanovené lhůtě právo domáhat se, aby soud vyslovil neplatnost usnesení valné hromady, pokud je v rozporu s právními předpisy, společenskou smlouvou, zakladatelskou listinou nebo stanovami. Předmětem této části analýzy pak není posoudit důvody, pro které soud v konkrétním případě neplatnost usnesení valné hromady vysloví či nevysloví, nýbrž popsat účinky takového rozhodnutí a uvést některé důsledky, které s sebou soudní vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady nese, ve vztahu k posuzovanému převodu části podniku, na což bude zaměřen další výklad.

A.

Účinky rozhodnutí o neplatnosti usnesení valné hromady

Dojde-li k vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady soudem, je potřeba stanovit, jaké bude mít takové rozhodnutí soudu právní účinky. Právní předpisy (srov. § 131 odst. 7 ObchZ) v této souvislosti pouze stanoví, že výrok pravomocného rozhodnutí soudu ve věci namítané neplatnosti usnesení valné hromady je závazný pro každého; půjde především o rozhodnutí o tom, že usnesení valné hromady je neplatné, nebo naopak rozhodnutí, že se neplatnost usnesení nevyslovuje či že se žaloba zamítá pro věcnou neopodstatněnost. Uvedenému ustanovení je potřeba rozumět ve smyslu, že oproti běžnému působení pravomocného rozhodnutí pouze vůči účastníkům řízení a orgánům státu, jsou v tomto případě účinky rozšířeny také na další osoby, což má pak význam především z hlediska zajištění totožných práv jiných navrhovatelů.¹

Jinou problematikou je pak otázka působení účinků takového soudního rozhodnutí o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, které právní předpisy výslovně nestanoví. Na tuto odpovídá příslušná judikatura, především uvádím usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3092/2012, kde soud dovodil, že v řízení je **neplatnost usnesení valné hromady obchodní společnosti deklarována zpětně, s účinky ke dni přijetí neplatného usnesení (s účinky ex tunc)** s odkazem, že opačný výklad by v praxi znamenal, že nezákonný stav je považován do doby rozhodnutí soudu za zákonný, a tedy že v důsledku vyslovení neplatnosti napadených usnesení valné hromady společností soudem tato usnesení od počátku pozbyla právních účinků. Aneb jak uvádí Holejšovský, na usnesení valné hromady se hledí jako na platné, dokud soud nevysloví jeho neplatnost (neplatí však bezvýjimečně).²

Aplikujeme-li shora uvedené závěry na posuzovanou situaci, kdy by byla vyslovena neplatnost usnesení valné hromady o schválení návrhu smlouvy o prodeji části podniku soudním rozhodnutím, dnem nabytí právní moci tohoto rozhodnutí bude takové usnesení považováno za neplatné od počátku, tedy zpětně ke dni jeho přijetí.

¹ Srov. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 444 – 456.

² Srov. Holejšovský, J. *Valné hromady společností s ručením omezeným*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011, s. 389. V tomto duchu také vyznívá usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1870/2010.

B.**Vliv rozhodnutí soudu o neplatnosti usnesení valné hromady na smlouvu o převodu části podniku**

V návaznosti na shora uvedené závěry je dále potřeba analyzovat, jaký vliv bude mít vyslovená neplatnost usnesení valné hromady o schválení návrhu smlouvy o prodeji části podniku na tuto samotnou smlouvu, která byla uzavřena následně po uskutečnění předmětné mimořádné valné hromady VaK Zlín (dále také jen „**převodní smlouva**“), tedy jaké jsou důsledky soudem deklarované neplatnosti tohoto usnesení na platnost či účinnost „valnou hromadou neplatně schválené“, byť uzavřené smlouvy. Možná jsou v podstatě tři výkladová stanoviska:

- a) Nedodržení předepsaného souhlasu valné hromady akciové společnosti nemá účinky navenek společnosti, neboť požadavek souhlasu představuje pouze vnitřní omezení jednatelského oprávnění představenstva a nedodržení má za následek toliko odpovědnost členů představenstva za porušení požadavku péče řádného hospodáře. Při tomto výkladu proto není dán dopad na vnější vztahy, smlouvy uzavřené bez souhlasu valné hromady jsou platné a vyvolávají účinky s těmito smlouvami spojené, a to včetně smlouvy o převodu části podniku, kdy neudělení souhlasu valnou hromadou se nijak nedotýká právního postavení nabyvatelů podniku nebo jeho části či třeba zástavních věřitelů.
- b) Nedodržení předepsaného schvalovacího procesu se promítne navenek společnosti, kdy smlouva o převodu podniku nebo jeho části by bez souhlasu valné hromady společnosti byla považována za absolutně neplatnou pro porušení zákonem stanovené povinnosti. Při tomto výkladu by došlo k výraznému zásahu do právní jistoty nabyvatele podniku nebo zástavního věřitele, především v situaci, kdy by se po uzavření smluv disponujících s podnikem společností nebo s jeho částí zjistilo, že potřebný souhlas nebyl poskytnut, resp. že nebyl poskytnut platným usnesením valné hromady, přičemž potíže by nastaly především při nutnosti obnovení původního stavu, včetně řešení dopadů absolutní neplatnosti smlouvy na další nabyvatele podniku či jeho části.
- c) Nedodržení předepsaného schvalovacího procesu se promítne navenek společnosti, a to tím způsobem, že smlouva samotná by bez předepsaného souhlasu valné hromady nebyla schopná vyvolat právní účinek, jenž by nastal až tehdy, kdy by ke smlouvě přistoupil souhlas valné hromady; do té doby by smlouva byla považována za neúčinnou. Uvedená konstrukce mimo jiné má za následek, že usnesení valné hromady, které by bylo vadné pro určité pochybení, by bylo možno konvalidovat novým platným usnesením.³

S ohledem na postupný vývoj relevantní právní úpravy a judikatury není odpověď na otázku, která ze shora navržených interpretací se v posuzovaném případě uplatní, vůbec snadná. Jak uvádí ve svém článku JUDr. Čech, otázka důsledků nerespektování § 67a ObchZ není v českém právu jednoznačně

³ K tomu srov. Čáp Z., Kovařík Z., Pokorná J. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer, 2009, § 67a.

vyjasněna a v tomto ohledu je nutné možné důsledky diferencovat dle toho, v jakém období byly takové smlouvy o převodu části podniku uzavřeny.⁴

Prvou skupinu představuje právní úprava účinná do 31. 12. 2000, která uvedenou problematiku neřešila, a musely se s ní tedy vypořádat soudy. Soudní judikatura zde prodělala jistý vývoj. Prve bylo dovozováno, že smlouva o převodu části podniku uzavřená bez souhlasu valné hromady není absolutně neplatná, nýbrž pouze neúčinná, a nevyvolá tak zamýšlené právní účinky, dokud nebude potřebný souhlas udělen; dle takto přijatých závěrů by tedy nedostatek předepsaného souhlasu vedl k účinkům navenek společnosti.⁵ Následně však došlo k jistému opuštění této výkladové linie, a to zřejmě v návaznosti na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2006, sp. zn. 32 Odo 1419/2004, kde Nejvyšší soud uzavřel: „... Pokud tedy představenstvo uzavřelo smlouvu o převodu části podniku bez rozhodnutí valné hromady, má takový postup důsledky ve vnitřních vztazích společnosti. Představenstvo porušilo svou povinnost postupovat při zařizování záležitostí společnosti s náležitou péčí a v úvahu přichází povinnost členů představenstva k náhradě škody způsobené tímto postupem, popř. mohou být jeho členové odvoláni z funkce, na jeho jednatelskou působnost ve vnějších vztazích však porušení vnitřní dělby rozhodovacích působností nemá žádný vliv. (...) I když valná hromada neučiní akt rozhodovací pravomoci (nerozhodne o prodeji části podniku), nelze dovodit, že smlouva o prodeji části podniku uzavřená statutárním orgánem je v rozporu se zákonem a tudíž je neplatná. Pokud by měla mít vnitřní dělba působností jednotlivých orgánů dopad i na vnější vztahy, musel by to zákon výslovně stanovit, popř. upravit jiné způsoby ochrany právní jistoty třetích osob. Bez této úpravy by byla narušena zásada rovného postavení smluvních stran, protože by platnost či neplatnost smlouvy byla jednostranně v rukou jedné ze smluvních stran, která by mohla činností svých vnitřních orgánů platnost právních úkonů, které učinila, libovolně modifikovat.“⁶ Tento výklad se tedy zřejmě nadále uplatní na smlouvy o převodu části podniku, uzavřené přede dnem 1. 1. 2001, kdy byl přijat zákon č. 370/2000 Sb., jenž novelizoval ustanovení § 67a ObchZ.

Druhou skupinu smluv o převodu podniku či jeho části představují ty, jež byly uzavřeny v období od 1. 1. 2001 do 7. 3. 2006. Ust. § 67a ObchZ totiž v tomto období obsahovalo výslovný odkaz na právní úpravu fúze sloučením (pozn. bylo již citováno výše). Ust. § 220a odst. 2 první věta ObchZ (ve znění k 30. 4. 2004) stanovilo, že není-li návrh smlouvy o fúzi schválen podle odstavce 1, je smlouva o fúzi neplatná. Z toho by skutečně bylo možné dovozovat, že absence souhlasu valné hromady se smlouvou o převodu podniku či jeho části povede k absolutní neplatnosti takové smlouvy.⁷ V souvislosti s tímto zákonným odkazem na užití právní úpravy fúze sloučením rovněž u smluv o převodu podniku či jeho části si pak pro úplnost ještě dovolím citovat z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3023/2007: „Nejvyšší soud přitom nepochybuje o tom, že požadavek předepsaný ustanovením § 67a ObchZ (v rozhodném znění), postihuje obě smluvní strany smlouvy o prodeji podniku (prodávajícího i kupujícího). To lze ostatně

⁴ Petr Čech: Několik doplňujících poznámek k výkladu § 67a ObchZ, Právní rozhledy 7/2007, s. 254.

⁵ Takto dovodil Nejvyšší soud ve vztahu k problematice některých smluv, k jejichž uzavření se vyžaduje souhlas valné hromady, kupříkladu ve svém rozsudku ze dne 27. 4. 2004, sp. zn. 29 Odo 414/2003 nebo rozsudku ze dne 26. 10. 2004, sp. zn. 29 Odo 1137/2003.

⁶ V duchu tohoto judikátu pak Nejvyšší soud dále řešil obdobné případy, srov. usnesení ze dne 28. 3. 2007, sp. zn. 29 Odo 762/2005 nebo usnesení ze dne 24. 5. 2007, sp. zn. 29 Odo 1120/2005.

⁷ K tomu srov. Vlastimil Pihera: Poznámka k „výkladu“ § 67a ObchZ, Právní rozhledy 2/2007, s. 66.

dovodit též z dikce § 220a odst. 1 věty druhé ObchZ (v rozhodném znění). Toto ustanovení výslovně určuje, že návrh smlouvy o fúzi (...) musí schválit valné hromady všech zúčastněných společností, ledaže zákon takové schválení nevyžaduje. S přihlédnutím k podobě § 67a odst. 1 ObchZ, jež ke smlouvě, na jejímž základě dochází k převodu podniku, ukládá udělení písemného souhlasu společníků nebo valné hromady společnosti jako při fúzi sloučením, je odtud zjevné, že zmíněný požadavek platí pro obě smluvní strany smlouvy o prodeji podniku (pro prodávajícího i pro kupujícího).“ Uvedené rozhodnutí je potřeba chápat tak, že převod podniku či jeho části musí schválit valná hromada jak převodce, tak nabyvatele podniku (jeho části).⁸

Novela obchodního zákoníku provedená zákonem č. 56/2006 Sb., která nabyla účinnosti dne 8. 3. 2006, následně odkaz na právní úpravu fúzí vypustila. Opět tedy vyvstaly pochybnosti o tom, jaké důsledky má po tomto datu smlouva o převodu podniku či jeho části, uzavřená členem statutárního orgánu společnosti, bez souhlasu valné hromady. Převažující závěr je takový, že vzhledem k okolnosti, že znění zákona nevyžaduje předchozí souhlas valné hromady, postačí zřejmě i souhlas následný, a v takovém případě se jedná nikoliv o neplatnost smlouvy, nýbrž o její neúčinnost.⁹ Tento závěr lze opřít rovněž o ust. § 47 odst. 1 OZ, dle něhož jestliže zákon stanoví, že ke smlouvě je třeba rozhodnutí příslušného orgánu, je smlouva účinná tímto rozhodnutím.¹⁰

S ohledem na datum uzavření smlouvy o převodu části podniku mezi VaK Zlín coby prodávajícím a Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) coby kupujícím a po shora uvedené analýze lze dospět k závěru, že **pravomocným vyslovením neplatnosti usnesení valné hromady ke smlouvě o převodu části podniku nastane situace, kdy tato smlouva nebyla v souladu s tehdejším zněním § 67a ObchZ platně schválena valnou hromadou, z kteréhož důvodu je tak postižena sankcí absolutní neplatnosti, jež nastává bez dalšího přímo ze zákona**, kdy nikdo není povinen se této neplatnosti dovolávat.

Pro úplnost uvádím, že počínaje dnem 1. 1. 2014, kdy nabyl účinnosti zákon č. 90/2012 Sb. – ZOK - nastane v této problematice jasno, když ust. § 48 ZOK výslovně normuje, že právní jednání, k němuž nedal souhlas nejvyšší orgán obchodní korporace v případech vyžadovaných zákonem, je neplatné; této neplatnosti se lze dovolat do šesti měsíců ode dne, kdy se o neplatnosti oprávněná osoba dozvěděla nebo dozvědět měla a mohla, nejdéle však do deseti let od dne, kdy k takovému jednání došlo; nově tedy bude sankcí neuděleného souhlasu neplatnost relativní, které je potřeba se v k tomu stanovené lhůtě dovolat, jinak bude právní jednání považováno za platné.¹¹

⁸ K tomu srov. Jan Dědič, Jan Lasák: Rozhodování jediného společníka (akcionáře) včera, dnes a zítra, Obchodněprávní revue 9/2012, s. 241, podle nichž se tento požadavek uplatní i dle následně přijaté právní úpravy, byť výslovný odkaz na právní úpravu fúzí vymizel.

⁹ K tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3223/2010.

¹⁰ Srov. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 391.

¹¹ Výjimkou jsou natolik závažná pochybení, která povedou k závěru o neplatnosti absolutní ve smyslu ust. § 588 NOZ.

C.

Právní a provozně podnikatelské důsledky neplatnosti smlouvy o převodu části podniku

Na základě shora uvedených závěrů nastane dnem pravomocného rozhodnutí soudu o neplatnosti usnesení valné hromady o schválení převodu části podniku situace, kdy s ohledem na neplatnost usnesení valné hromady nastane rovněž neplatnost převodní smlouvy uzavřené dne 30. 4. 2004 mezi Vodovody a kanalizace Zlín, a.s. coby prodávajícím a Zlínská vodárenská, a.s. jakožto kupujícím, a to neplatnost absolutní.

Absolutní neplatnost se vyznačuje tím, že z absolutně neplatných právních úkonů nevznikají pro jejich účastníky ani pro třetí osoby právní následky, které by při bezvadnosti tohoto úkonu nastaly. Absolutní neplatnost dále nastává přímo ze zákona, a nevyžaduje se tedy, aby se některý z účastníků musel následků absolutní neplatnosti dovolávat. Účinky absolutní neplatnosti na právní jednání jsou dvojího druhu, resp. posuzují se z hlediska časového a věcného. Pokud jde o hledisko časové, působí absolutní neplatnost zásadně od počátku (*ex tunc*), tedy neplatné právní jednání je neplatné od počátku, ode dne svého vzniku. Navíc z právního hlediska nelze odstranit důvod neplatnosti tak, aby absolutní neplatnost pominula; účinky absolutní neplatnosti mají definitivní charakter. Co do rozsahu se pak účinky absolutní neplatnosti posuzují dle toho, zda je neplatností postižen celý právní úkon, nebo pouze některá jeho část. Podle ustanovení § 41 OZ totiž platí, že vztahuje-li se důvod neplatnosti jen na část právního úkonu, je neplatnou jen tato část, pokud z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností, za nichž k němu došlo, nevyplývá, že tuto část nelze oddělit od ostatního obsahu. Jinými slovy řečeno, v případě částečné neplatnosti nepostižená část právního úkonu zůstává platná, tvoří-li samostatný celek.

Aplikujeme-li tato pravidla na posuzovanou situaci, dnem právní moci pozitivního soudního rozhodnutí nastane zpětná neplatnost příslušného usnesení valné hromady (ke dni jeho přijetí) a rovněž zpětná neplatnost uzavřené smlouvy o převodu části podniku (ke dni jejího uzavření). Důvodem neplatnosti smlouvy o převodu části podniku je neudělení platného souhlasu valnou hromadou společnosti VaK Zlín; tento důvod neplatnosti se vztahuje na celou převodní smlouvu, neboť souhlas valné hromady právní předpisy vyžadují k celé smlouvě.

Právní úkon zatížený absolutní neplatností nevyvolá v právních vztazích žádné právní následky.¹² **Důsledkem absolutně neplatného právního úkonu je v podstatě simulace situace, jako by takový právní úkon nikdy nebyl učiněn, mimo jiné jsou účastníci takového neplatného právního úkonu povinni vydat si veškerá plnění, která si vzájemně poskytli dle zásad o vydání bezdůvodného obohacení (viz dále).**

¹² Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 33 Cdo 131/2012.

Na základě absolutně neplatného úkonu nemůže dojít k převodu vlastnického práva.¹³ Tento závěr se plně aplikuje rovněž v případě převodů nemovitostí zapisovaných do katastru nemovitostí; dle ustálené soudní praxe samotný vklad do katastru nemovitostí nemá za následek vznik vlastnického práva, je-li smlouva o jeho převodu absolutně neplatná.¹⁴ Posuzovaná problematika důsledků absolutní neplatnosti kupní smlouvy byla rovněž opakovaně řešena na půdě Ústavního soudu, především pro případ následného převodu nemovitostí, kdy i Ústavní soud uzavřel, že v případě absolutní neplatnosti smlouvy o převodu nemovitostí, se nemohl kupující stát vlastníkem těchto nemovitostí a nemohl je tedy ani převést do vlastnictví další osoby.¹⁵

Skutečnost absolutní neplatnosti smlouvy o převodu části podniku má ten důsledek, že nikdy nedošlo k převodu vlastnického práva k převáděné části podniku, resp. k majetku, jenž byl předmětem neplatně uzavřené smlouvy. Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) se tedy na základě absolutně neplatné smlouvy o převodu části podniku nikdy nestala vlastníkem převedené části podniku.

Obdobně jako absolutně neplatná smlouva o převodu části podniku nevyvolá žádné právní následky, pokud jde o převod vlastnických práv, právní účinky nenastanou, ani pokud jde o přechod práv a závazků vymezených v převodní smlouvě, přechod práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů či přechod práv z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictvím, jež byly předmětem smlouvy. **Jinými slovy v případě absolutní neplatnosti smlouvy nastane stav, jako by smlouva o převodu části podniku nikdy uzavřena nebyla a tedy ani nikdy nedošlo k přechodu žádných práv či pracovněprávních a jiných závazků; jakožto zavázaný či oprávněný z těchto vztahů tedy bude uvažován VaK Zlín, a to zpětně za celou dobu domnělé platnosti smlouvy o převodu části podniku.**

Dalším důsledkem neplatného právního úkonu může být vznik povinnosti k náhradě škody dle § 268 ObchZ. Podle tohoto ustanovení kdo způsobil neplatnost právního úkonu, je povinen nahradit škodu osobě, které byl právní úkon určen, ledaže tato osoba o neplatnosti právního úkonu věděla. Pro náhradu této škody platí obdobně ustanovení o náhradě škody způsobené porušením smluvní povinnosti (§ 373 a násl. ObchZ). Pro naplnění této skutkové podstaty se vyžaduje splnění několika předpokladů, jejichž rozbor není předmětem této analýzy.

¹³ Srov. stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2006, sp. zn. Cpjn 201/2005.

¹⁴ Srov. kupříkladu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1035/2011 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 9. 2013, sp. zn. 26 Cdo 1707/2013.

¹⁵ Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 24. 8. 2011, sp. zn. I. ÚS 3391/10. V následných rozhodnutích pak Ústavní soud dále zdůrazňuje nutnost zkoumání dobré víry nabyvatele při posuzování toho, zda se mohl stát nabyvatelem vlastnického práva či nikoliv – posledně tak učinil ve svém nálezu ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. I. ÚS 2219/2012. Oproti tomu Nejvyšší soud setrvává na odlišném stanovisku, totiž že se kupující nestává vlastníkem nemovitosti jen na základě toho, že při uzavření (další) kupní smlouvy jednal v dobré víře v zápis do katastru nemovitostí, ale maximálně oprávněným držitelem – k tomu srov. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 31 Cdo 1168/2013.

D.

Dopady neplatnosti smlouvy o převodu části podniku na smlouvu o nájmu a provozování vodárenské infrastruktury a další související smlouvy

Smlouva o nájmu a provozování vodárenské infrastruktury mezi VaK Zlín coby pronajímatelem a Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) coby provozovatelem (dále také jen „**provozní smlouva**“), byla uzavřena současně se smlouvou o převodu části podniku. Tato provozní smlouva nebyla projednávána na valné hromadě, jež schválila smlouvu o převodu části podniku. Ve vztahu k tomuto typu smlouvy Nejvyšší soud dovodil, ve svém usnesení ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 29 Odo 1060/2006, že „*smlouvu, jejímž předmětem byl nájem „vodárenské infrastruktury“, nelze kvalifikovat jako „smlouvu, na jejímž základě dochází k převodu či nájmu podniku či jeho části“, jak jej zákonodárce použil ve smyslu ustanovení § 67a ObchZ, v příslušném znění (...). Předmětem smlouvy totiž nebyl, (...), podnik a nebyla jím ani část podniku. Soud tedy uzavřel, že ke schvalování takové smlouvy o nájmu a provozování vodárenské infrastruktury není dána působnost valné hromady.¹⁶ Dále tedy vycházím ze závěru, že provozní smlouva, jak byla uzavřena koncem dubna 2004, nebyla předmětem žádné valné hromady VaK Zlín, ve vztahu k níž by mělo být příslušné usnesení prohlášeno neplatným.*

Je však potřeba uvažovat o následujícím. Ustanovení článku 16 provozní smlouvy stanoví, že provozní smlouva a převodní smlouva jsou na sobě vzájemně závislé ve smyslu § 275 odst. 2, věta první ObchZ, a dále že zánik jedné z nich jiným způsobem než splněním nebo způsobem nahrazujícím splnění, jak je v provozní smlouvě dále definováno (pozn. jedná se o odstoupení od provozní smlouvy ze stanovených důvodů), způsobuje zánik druhé z nich, a to s obdobnými právními účinky. Totožné ustanovení je obsaženo v článku IX. odst. 9.4 převodní smlouvy. Odkazované ustanovení § 275 odst. 2, věta první ObchZ přitom stanoví, že jestliže z povahy nebo stranám známého účelu smluv při jejich uzavření, jde-li o smlouvy uzavírané současně, zřejmě vyplývá, že tyto smlouvy jsou na sobě vzájemně závislé, vznik každé z těchto smluv je podmínkou vzniku ostatních smluv.

Podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu: „...*nejde o závislé smlouvy v případě, kdy se jedná „pouze o jistou ekonomickou spjatost“ určitých smluv. Za smlouvy závislé lze naproti tomu považovat ty, u nichž se závislost týká jejich vzniku a zániku. Jinak řečeno, závislé jsou smlouvy, kdy vznik jedné z nich, pokud by nevznikla i druhá smlouva, nemá hospodářský smysl a současně zánik jedné ze smluv bez splnění musí vyvolat zánik i další smlouvy nebo smluv, protože jejich izolované splnění by nemělo rovněž hospodářský význam.*“¹⁷

Existence takové vzájemné vazby mezi najednou uzavíranými smlouvami pak má za následek, že okolnosti významné v jedné ze souvisejících smluv se přenášejí i do ostatních smluv a takové smlouvy

¹⁶ Dané rozhodnutí mimochodem představuje jedno z rozhodnutí v rámci řady řízení, které probíhají ve věci namítané neplatnosti usnesení valné hromady VaK Zlín (v tomto případě jde o valnou hromadu konanou dne 17. dubna 2002).

¹⁷ Srov. námátkou usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2013, sp. zn. 29 Cdo 4078/2011 nebo rozsudek velkého senátu Občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze 14. 1. 2015, sp. zn. 31 Cdo 3581/2012.

jsou provázány co do platnosti. Pokud neobstojí platně jedna z těchto smluv, neobstojí ani ostatní. Případně zanikne-li jedna ze smluv jinak než jejich splněním, přivodí to i zánik ostatních.¹⁸

V posuzovaném případě nemůže být o právní závislosti převodní a provozní smlouvy pochyb, když tato je přímo vyjádřena v textu obou těchto smluv. Na základě shora uvedených závěrů je tedy možné konstatovat, že absolutní neplatnost smlouvy o převodu části podniku za dané situace, kdy její vznik je podmínkou vzniku smlouvy o nájmu a provozování vodárenské infrastruktury, zřejmě bude mít za následek, že smlouva o nájmu a provozování vodárenské infrastruktury platně nevznikla, resp. neplatnost převodní smlouvy může mít za následek neplatnost smlouvy provozní.

V této souvislosti rovněž uvádím, že předložená smlouva o umístění účelového finančního plnění ze dne 19. 5. 2004, uzavřená mezi Zlínská vodárenská, a.s. coby poskytovatelem a Vodovody a kanalizace Zlín, a.s. coby zprostředkovatelem a Městem Brumov-Bylnice jakožto příjemcem, hovoří v článku 7.1 o tom, že platnost této smlouvy je vázána na platnost převodní smlouvy a platnost provozní smlouvy, a že pokud by z jakéhokoliv důvodu došlo k odstoupení od jedné z těchto smluv, nebo k jejich ukončení jiným způsobem, pak platí, že platnost této smlouvy o umístění účelového finančního plnění bude ukončena ke stejnému datu, ke kterému bude ukončena platnost převodní smlouvy nebo provozní smlouvy.

S obdobnou argumentací jako byla uvedena výše, je i v případě smlouvy o umístění účelového finančního plnění ze dne 19. 5. 2004 možné dospět k závěru, že absolutní neplatnost převodní smlouvy by způsobila rovněž ukončení platnosti smlouvy o umístění účelového finančního plnění ze dne 19. 5. 2004, a to se zpětným datem.

Konečně dle smlouvy o společném postupu mezi Zlínská vodárenská, a.s. a Městem Brumov-Bylnice a Vodovody a kanalizace Zlín, a.s., ze dne 23. 4. 2004, konkrétně jde o článek 2.5. této smlouvy, platí, že pokud nedojde na příslušné valné hromadě VaK Zlín ke schválení bodů programu týkajících se rozdělení, transformace, schvalování smluvní dokumentace (převodní smlouvy a provozní smlouvy), (...) nebo ve výsledku nebude dosaženo potřebné většiny podle druhu akcií při hlasování o těchto bodech pořadu jednání, nevznikne povinnost Zlínská vodárenská, a.s. uzavřít smlouvu o umístění účelového finančního plnění a současně zanikne sjednaný závazek mezi VaK Zlín a městem Brumov-Bylnice ohledně uzavření kupní smlouvy, blíže specifikovaný ve smlouvě o společném postupu.

Bude-li konstatována neplatnost usnesení valné hromady schvalujícího uzavření převodní smlouvy, bude tak najisto postaveno, že nedošlo k jejímu platnému schválení a tím i ke splnění shora uvedené podmínky dle smlouvy o společném postupu. Důsledkem má být zánik povinnosti Zlínská vodárenská, a.s. k uzavření smlouvy o umístění účelového finančního plnění (její platnost bude stejně ukončena, jak bylo uvedeno výše) a dále zánik závazku k uzavření budoucí kupní smlouvy mezi VaK Zlín a městem Brumov-Bylnice; pokud však došlo k uzavření realizační kupní smlouvy, jak bylo sjednáno, zánik shora

¹⁸ K tomu srov. Čáp Z., Kovařík Z., Pokorná J. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer, 2009, § 275.

uvedeného závazku by na platnost realizační kupní smlouvy neměl mít vliv, nebylo-li tak výslovně ujednáno.

Závěrem konstatuji, že úsudek ohledně právní závislosti a provázanosti jednotlivých smluv a jeho případných dopadů poskytne s konečnou platností příslušný soud, jehož závěry nelze v tomto pochopitelně předjímat.

E.

Obecné otázky vypořádání při neplatnosti smlouvy

Při nastalé neplatnosti smlouvy je následně potřeba vypořádat plnění, k nimž na základě této absolutně neplatné smlouvy došlo. **Dle zákona představuje plnění z neplatného právního úkonu bezdůvodné obohacení.** Bezdůvodné obohacení je zvláštním důvodem vzniku závazků, k jehož vzniku se předpokládá zejména skutečnost, že došlo k získání určitého majetkového prospěchu na straně neoprávněného nabyvatele, přičemž k obohacení jedné osoby musí dojít na úkor osoby druhé, tedy to, co představuje obohacení jedné strany, je současně újmou strany druhé; zavinění při obohacení se nezjišťuje. V majetkové sféře obohaceného se bezdůvodné obohacení projeví buď přímo ve zvětšení jeho majetku (aktiv), případně nepřímo tím, že nedojde ke zmenšení jeho majetku (pasiv), ač se tak stát mělo. Podoba obohacení může být různá, může jít o věcné či peněžité plnění, také prospěch z užívání cizí věci či z výkonů, které jsou pro obohaceného provedeny; vždy se vyžaduje, aby obohacení mělo majetkovou hodnotu a bylo objektivně vyjádřitelné v penězích.¹⁹

Před dalším rozbořem je potřeba pečlivě uvážit právní režim, jímž se bude posuzování nároků na vydání bezdůvodného obohacení řídit, tedy zda budou pro další posuzování příslušnými předpisy platné ke dni zjištění nároku na vydání bezdůvodného obohacení (NOZ) či právní úprava relevantní při uzavření neplatné smlouvy (ObchZ, OZ). Tento totiž může mít důležitý vliv na zásadní otázky spojené s vzniklým bezdůvodným obohacením, jako jsou otázky promlčení příslušných nároků, problematika rozsahu a formy vydávaného obohacení či třeba posouzení nároků na kompenzaci případného zhodnocení vydávané věci.

Pokud jde o problematiku bezdůvodného obohacení, NOZ speciální přechodné ustanovení neobsahuje, a je tedy nutné vycházet z obecných ustanovení § 3028 NOZ, jež byla již citována výše v části IV. této analýzy. Z těchto obecně vyplývá, že závazek z bezdůvodného obohacení se bude řídit NOZ, došlo-li k bezdůvodnému obohacení po dni nabytí účinnosti NOZ, tj. po 1. 1. 2014. Ve vztahu k bezdůvodnému obohacení vzniklému z neplatného právního úkonu je však tento závěr potřeba korigovat v duchu rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2006, sp. zn. 32 Odo 585/2005, který při posuzování důsledků přechodu dvou právních úprav v oblasti bezdůvodného obohacení v jiném případě dovodil, že má být použita stejná právní úprava, jakou se řídil dosavadní závazek, neboť jde stále o práva a povinnosti z takového vztahu. Jedním z argumentů pro tento závěr je dodržování principu právní jistoty, jež „vyžaduje, aby právní následky, vycházející ze smlouvy, mohly strany předvídat již v době uzavření smlouvy. Tento princip právní jistoty by byl narušen, pokud by se novou právní úpravou měla řídit i práva odvíjející se z právního vztahu vzniklého před její účinností, byť by okamžik vzniku těchto práv již spadl do doby účinnosti nové právní úpravy.“²⁰

Mám za to, že obdobný výklad bude přijat i v případě tomto, a tedy lze konstatovat, že **veškeré otázky spojené s vydáním bezdůvodného obohacení na základě neplatné smlouvy o převodu části podniku,**

¹⁹ Hendrych, D. a kol. Právní slovník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

²⁰ Tento závěr sdílí rovněž Lavický, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část* (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2316 – 2328.

budou řešeny dle ObchZ a OZ, tedy právních předpisů účinných v době, kdy byla smlouva o převodu části podniku uzavřena. Obdobný závěr se uplatní ve vztahu ke smlouvě o nájmu a provozování vodárenské infrastruktury.

Podle ust. § 457 OZ, je-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal. Důsledkem absolutně neplatné smlouvy je tedy ve smyslu ustanovení § 457 OZ vznik synallagmatického závazku – slovy Nejvyššího soudu „...ustanovení § 457 OZ upravuje kromě způsobu i rozsah povinnosti účastníků neplatné nebo zrušené smlouvy k vrácení vzájemného plnění a uplatní se v případě, že na základě oboustranně zavazující smlouvy si obě strany plnily. Typicky oboustranně zavazující smlouvou je smlouva kupní, kdy práva a povinnosti obou účastníků smlouvy jsou vzájemně podmíněná a rovněž tak jsou vzájemně podmíněné jejich nároky na vrácení už přijatých plnění, je-li jejich smlouva neplatná nebo byla-li zrušena. Obě smluvní strany jsou zároveň povinným i oprávněným z právního vztahu bezdůvodného obohacení získaného plněním podle neplatné či zrušené smlouvy...“²¹

Na základě shora uvedeného lze konstatovat, že nárok na vydání (vrácení) části podniku, opírající se o neplatnost smlouvy o prodeji části podniku, je nárokem podmíněným ze zákona závazkem vrátit to, co se dostalo druhé straně za část podniku, jehož vydání se domáhá.²²

V tomto duchu představuje smluvní typ nájemní smlouvy rovněž oboustranně zavazující smlouvu, avšak nikoliv pokud jde o vydání věci neplatně poskytnuté k užívání, ale proti nároku jedné strany na vydání prospěchu spočívajícího v uhrazeném nájemném stojí nárok na náhradu za neoprávněné užívání věci; v obou případech jde tedy o nároky peněžité.²³

Aplikováno na konkrétní případ, u absolutně neplatné smlouvy o převodu části podniku ze dne 30. 4. 2004 vznikl mezi VaK Zlín a Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) synallagmatický závazek ve smyslu ustanovení § 457 OZ, neboť obě smluvní strany si podle této smlouvy plnily (převodce převzal kupní cenu oproti odevzdání části svého podniku nabyvateli) a jsou tedy povinny si tato plnění způsobem podle § 457 OZ vzájemně vrátit. Rozhodující je vždy, co bylo podle smlouvy plněno a o co se tedy každý z účastníků obohatil v době, kdy bezdůvodné obohacení vzniklo.²⁴

U absolutně neplatné smlouvy o nájmu a provozování vodárenské infrastruktury ze dne 30. 4. 2004 vznikl mezi VaK Zlín a Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) synallagmatický závazek ve smyslu ustanovení § 457 OZ, neboť i zde obě smluvní strany si podle této smlouvy plnily, a to opakovaně (pronajímatel má k dispozici nájemné oproti majetkovému prospěchu získanému užíváním věci nájemcem dle neplatné smlouvy) a jsou tedy povinny si tato plnění způsobem podle § 457 OZ vzájemně vrátit. Při určení výše bezdůvodného obohacení je však nutné vycházet z výpočtu

²¹ Rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. 31 Cdo 2250/2009.

²² Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1599/2008.

²³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1270/99 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2005, sp. zn. 29 Odo 951/2003.

²⁴ Viz výše uvedený judikát Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. 31 Cdo 2250/2009.

založeného na nájemném hrazeném obvykle v daném místě a čase, a nikoli z výpočtu založeného na nájemném stanoveném neplatnou nájemní smlouvou, ať už výsledná částka bude vyšší nebo nižší.²⁵

Okamžik splatnosti bezdůvodného obohacení zákon speciálně neupravuje, užije se proto obecné ustanovení § 340 ObchZ, podle něhož je dlužník povinen splnit svůj závazek bez zbytečného odkladu po té, kdy byl věřitelem o plnění požádán; nesplněním povinnosti k plnění v den splatnosti závazku dochází k prodlení dlužníka podle § 365 ObchZ. Za kvalifikovanou upomínku (žádost věřitele o plnění) lze ve smyslu právě uvedeného považovat rovněž podání žaloby na zaplacení pohledávky; tento hmotněprávní úkon účastníka učiněný vůči soudu je účinný i vůči žalovanému, a to od okamžiku, kdy se o něm v řízení dozvěděl, tedy zpravidla od okamžiku, kdy je mu doručen stejnopis žaloby.²⁶ V této souvislosti soudy rovněž opakovaně potvrdily nárok na úhradu úroku z prodlení v zákonné výši, počítaného z dlužného závazku z bezdůvodného obohacení.²⁷

Příslušné nároky z bezdůvodného obohacení vzniklé v souvislosti s uzavřenou smlouvou o převodu části podniku mezi VaK Zlín a Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) či smlouvou o nájmu a provozování vodárenské infrastruktury mezi VaK Zlín a Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) se stanou splatnými až na základě výzvy oprávněné strany k úhradě vyčísleného bezdůvodného obohacení; počínaje dnem prodlení s úhradou může oprávněná strana požadovat rovněž úhradu úroku z prodlení z této částky.

Nárok na vydání bezdůvodného obohacení podléhá promlčení, přičemž promlčecí doba činí 4 roky.²⁸ Promlčecí doba v případě práva na vydání bezdůvodného obohacení podle ObchZ běží ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno u soudu, nestanoví-li zákon něco jiného, tedy dnem, kdy právo bylo možno poprvé vykonat. Počátek běhu promlčecí doby se tedy neodvívá od vědomosti oprávněného o tom, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se obohatil (na rozdíl od právní úpravy OZ), ale od okamžiku, kdy objektivně bylo možno právo uplatnit u soudu, což nastalo v den, kdy došlo k bezdůvodnému obohacení.²⁹ Uvedený závěr ostatně plyne také z ust. § 394 odst. 2 ObchZ, dle kterého u práva na vrácení plnění uskutečněného podle neplatné smlouvy počíná promlčecí doba běžet ode dne, kdy k plnění došlo. Bylo-li poskytnuto více plnění podle dané neplatné smlouvy, bude běžet promlčecí doba ohledně každého z nich zvlášť.

²⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 5. 2009, sp. zn. 28 Cdo 1875/2008.

²⁶ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 23 Cdo 2842/2007.

²⁷ Srov. kupříkladu rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2895/99 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 33 Odo 871/2005.

²⁸ K tomu srov. zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2003, sp. zn. 35 Odo 619/2002, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 813/2001, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2008, sp. zn. 32 Cdo 3800/2007 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2010, sp. zn. 32 Cdo 2436/2009.

²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2006, sp. zn. 32 Odo 1097/2005 či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2009, 23 Cdo 925/2009.

Protože okamžikem rozhodným pro počátek běhu promlčecí doby je objektivní skutečnost, kdy bylo plnění z neplatné smlouvy poskytnuto, není tudíž podstatné, kdy a jak se strany dané smlouvy o neplatnosti dozvěděli, zda některá z nich tuto neplatnost způsobila či zda jsou dány jiné okolnosti subjektivní povahy.

Uvažujeme-li tedy kupříkladu nárok Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) na vrácení poskytnuté kupní ceny ve výši 83.288.000,- Kč, počala promlčecí doba ohledně tohoto plnění běžet ode dne, kdy došlo k jeho úhradě VaK Zlín (dle smlouvy o převodu části podniku k tomuto mělo dojít do 90 dnů od podpisu této smlouvy). Bylo-li řádně postupováno dle této smlouvy, je zřejmé, že k dnešnímu dni čtyřletá promlčecí doba již dávno uplynula, a stran VaK Zlín by tak bylo možné vznést námitku promlčení.

Proti hlavnímu nároku Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) na vrácení poskytnuté kupní ceny pak stojí především nárok VaK Zlín na vrácení neplatně převedené části podniku. Jak již bylo uvedeno výše, vlastníkem této části podniku vzhledem k neplatnosti převodní smlouvy zůstal VaK Zlín, kterému rovněž svědčí vlastnický nárok na jeho vydání. Vlastnické právo se zásadně nepromlčuje (§ 100 odst. 2 OZ). Z právě uvedeného vyplývá, že vydání věci pro nepromlčitelnost vlastnického práva není ohroženo uplynutím doby, zatímco právo na vydání peněžitého protiplnění promlčení podléhá (viz výše). Se záměrem zabránit nepřijatelnému obohacení pouze jedné smluvní stran v situaci, kdy by vlastník věci mohl namítnout promlčení práva druhé strany na vrácení poskytnutého peněžitého plnění, zatímco tato by nemohla promlčení vlastnického práva namítat, je v návaznosti na ust. § 457 OZ, zakotveno v ust. § 107 odst. 3 OZ pravidlo, dle něhož jsou-li účastníci neplatné nebo zrušené smlouvy povinni vzájemně si vrátit vše, co podle ní dostali, přihlédne soud k námitce promlčení jen tehdy, jestliže by i druhý účastník mohl promlčení namítat. Shora citované ustanovení míří právě na tzv. synallagmatické závazky, dle nichž bylo plnění podle smlouvy poskytnuto každé ze smluvních stran a kde by jedna z nich promlčení namítat nemohla; v případě koupě jsou pak vzájemnými a navzájem podmíněnými plněními ze strany prodávajícího převod vlastnictví a ze strany kupujícího zaplacení kupní ceny.³⁰ Dle ustálené judikatury se ust. § 107 odst. 3 OZ uplatní rovněž v obchodněprávních závazkových vztazích,³¹ podmínkou jeho užití je okolnost, že proti sobě stojí právo promlčitelné a nepromlčitelné.³²

S ohledem na výše uvedené lze konstatovat, že v případě vzájemného vyrovnání z neplatně uzavřené smlouvy o převodu části podniku, pokud jde o nárok na vrácení kupní ceny proti nároku na vydání části podniku zpět, nebude přihlédnuto s odkazem na ust. § 107 odst. 3 OZ k případné námitce promlčení práva na vrácení uhrazené kupní ceny vznesené ze strany VaK Zlín, neboť Zlínská

³⁰ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2005, sp. zn. 29 Odo 211/2005 a rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. 31 Cdo 2250/2009.

³¹ Srov. rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2012, sp. zn. 31 Cdo 4781/2009 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2083/2013.

³² Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2003, sp. zn. 33 Odo 773/2002. Dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2004, sp. zn. 32 Odo 885/2003, lze ustanovení § 107 odst. 3 OZ o promlčení povinnosti vrátit si vzájemné plnění aplikovat pouze v případech, v nichž na jedné straně stojí právo vlastnické oproti jinému právu (až na výjimečné případy je vlastnické právo jediným majetkovým právem, které se nepromlčuje).

vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) by nemohla namítat promlčení vůči protinároku vlastníka věci na vydání části podniku zpět.

Jiné posouzení však přísluší v případě jiných než synallagmatických (vzájemně podmíněných) nároků popsaných výše, kdy může jít například o nárok osoby vydávající předmět bezdůvodného obohacení na náhradu nákladů, které na něj po dobu jeho užívání vynaložila (investice, údržba), či nárok na náhradu znehodnocení vydávané věci nebo nárok na náhradu za užívání věci před jejím vydáním. Tyto představují samostatné nároky oproti vzájemným nárokům dle ust. § 457 OZ nemající charakter synallagma (vzájemné podmíněnosti), a tedy nelze zde aplikovat ust. § 107 odst. 3 OZ na námitky promlčení směřující právě proti takovým nárokům, tedy k takovým námitkám je potřeba přihlídnout, jsou-li oprávněně učiněny.³³

Co se tedy týče ostatních nároků stran neplatně uzavřené smlouvy o převodu části podniku, než byla popsána výše, není právo vznášet námitky promlčení, budou-li tato nárokována po uplynutí příslušné promlčecí doby, dotčeno.

Pokud jde o vypořádání neplatně uzavřené smlouvy o nájmu a provozování vodárenské infrastruktury, lze obdobně aplikovat závěry uvedené výše, především pokud jde o otázky promlčení. Proti hlavnímu nároku Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) na vrácení poskytnutého nájemného pak stojí nárok VaK Zlín na poskytnutí náhrady za neoprávněné užívání vodárenské infrastruktury;³⁴ v obou případech jde o nároky promlčitelné a nelze tedy uvažovat o postupu dle § 107 odst. 3 OZ. V těchto případech pak soudy postupují tak, že tato plnění považují za opětovná, resp. opakovaně vznikající, a tedy promlčecí doba počíná běžet samostatně, u každého z plnění v okamžiku, kdy k němu došlo. Proto každé z dílčích plnění má svůj samostatný právní osud, promlčuje se samostatně a samostatně se rovněž posuzuje případné prodlení s jeho vydáním.³⁵

Shora uvedený závěr je potřeba vztáhnout rovněž k náhradě za neoprávněné užívání vodárenské infrastruktury, byť zde se jedná spíše o stav trvajících, než opakovaných. V praxi se okamžik vzniku takového dílčího nároku posoudí paralelně se vznikem nároku na vrácení nájemného. Jiný názor by ostatně vedl

³³ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 2148/2000.

³⁴ V rozsudku ze dne 29. 8. 1999, sp. zn. 26 Cdo 84/99 Nejvyšší soud konstatoval, že v případě neplatné nájemní smlouvy spočívá obohacení pronajímatele v obdržení platbách nájemného a obohacení nájemce v tom, že pronajatou věc užíval. Na rozdíl od pronajímatele, který je povinen vrátit inkasované platby nájemného, nájemce není schopen obohacení získané užíváním věci vrátit. Je proto povinen poskytnout za ně peněžitou náhradu. Peněžita náhrada musí pochopitelně odpovídat peněžitému ocenění získaného obohacení. Pokud její výše není stanovena právním předpisem, určí ji soud podle své úvahy (§ 136 o.s.ř.). Tato úvaha se musí opírat o finanční ocenění prospěchu, který nájemci užíváním věci vznikl. Majetkovým vyjádřením tohoto prospěchu je peněžita částka, která odpovídá částkám, vynakládaným obvykle v daném místě a čase za užívání věci, zpravidla formou nájmu, a kterou by nájemce byl povinen plnit podle platné nájemní smlouvy; důvodně se tedy tato náhrada poměří s obvyklou hladinou nájemného.

³⁵ Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2006, sp. zn. 33 Odo 52/2005 nebo rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2011, sp. zn. 23 Cdo 1588/2010.

k výrazné nespravedlnosti vůči jedné ze smluvních stran, jež by nemusela obstát při poměrování s kautelou dobrých mravů a poctivého jednání.

Vzhledem k právě uvedenému a s přihlédnutím k délce a běhu promlčecí lhůty lze konstatovat, že nároky z neplatně uzavřené provozní smlouvy je možné úspěšně vymáhat pouze za čtyři roky zpětně; nároky vzniklé dříve jsou totiž k dnešnímu dni promlčeny a namítne-li jejich promlčení druhá strana, soud je nepřizná.

Ani shora uvedený závěr se však neuplatní bezvýjimečně; důvodem je ust. § 388 odst. 2 ObchZ, který obsahuje dvě výjimky ze zákonem stanovených účinků promlčení pro právo na plnění. Odkazované ustanovení uvádí: „I po uplynutí promlčecí doby může však oprávněná strana uplatnit své právo při obraně nebo při započtení, jestliže (i) obě práva se vztahují k téže smlouvě nebo k několika smlouvám uzavřeným na základě jednoho jednání nebo několika souvisejících jednání, nebo (ii) právo mohlo být použito kdykoli před uplynutím promlčecí doby k započtení vůči nároku uplatněnému druhou stranou.“ Uvedenému je potřeba rozumět tak, že v těchto dvou případech se lze v rámci obrany oprávněné strany proti nároku druhé strany dovolávat existence některého práva, ačkoliv bylo oprávněně namítnuto jeho promlčení. V první řadě se jedná o situaci, kdy uplatňovaná práva obou stran mají vzájemnou spojitost, nejčastěji proto, že byly předmětem jedné smlouvy či více souvisejících smluv; v případě druhém se pak přihlíží k okolnosti, že před tím, než nastalo promlčení, bylo možné předmětné pohledávky započíst, tedy jde o případ, kdy uplynutí promlčecí doby nastalo až poté, kdy se splatné pohledávky setkaly. S tímto koresponduje rovněž ust. § 358 ObchZ, které výslovně uvádí, že započtení nebrání, jestliže pohledávka je promlčena, avšak promlčení nastalo teprve po době, kdy se pohledávky staly způsobilými k započtení.

S ohledem na nastalé okolnosti při neplatnosti převodní smlouvy nelze vyloučit, že v případě některých vzájemných nároků VaK Zlín a Zlínská vodárenská, a.s. (dnes MORAVSKÁ VODÁRENSKÁ) nebude k některé uplatněné námitce promlčení přihlédnuto s odkazem na shora uvedené ustanovení.

VI.

Závěr a doporučení

Cílem této právní analýzy bylo popsat možné právní a z toho plynoucí provozně podnikatelské důsledky soudního prohlášení neplatnosti usnesení mimořádné valné hromady VaK Zlín ze dne 30. 4. 2004, zejména pokud jde o možné dopady soudního rozhodnutí o neplatnosti usnesení valné hromady na smlouvu o převodu části podniku, kterým byla tato smlouva schválena, včetně případných dopadů neplatnosti smlouvy o převodu části podniku na smlouvu o nájmu a provozování vodárenské infrastruktury a další související smlouvy, a konečně nastínit právní principy vypořádání bezdůvodného obohacení při neplatnosti smlouvy.

Předložená analýza vychází zejména z aktuálního stavu rozhodovací praxe soudů a dostupných komentářů k příslušným zákonům, je však potřeba uvést, že konkrétní posouzení případu příslušným soudem se může v každém jednotlivém případě lišit a nelze tak nijak garantovat jeho setrvání na již vysloveném právním názoru. Nutno také říci, že celá řada otázek vznikajících při této složité kauze a jejich posouzení nebyly dosud českými soudy v takovém rozsahu řešeny a shora uvedený rozbor pak vychází z obecné interpretace právních předpisů nebo principů, jež se však může od případných závěrů příslušného soudu lišit. Nadto ještě do hry vstupuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a vůbec řada dalších rekonstrukčních předpisů, které mohou vést ke změně nahlížení soudů na některé dříve jinak řešené otázky.

Vzhledem ke složitosti a rozsahu celé věci, a s přihlédnutím k pravděpodobné délce trvání a výši nákladů možných soudních sporů i jisté právní nejistotě, které s sebou soudní spory nesou, lze především doporučit jednání stran směřující k uzavření dohody o narovnání, na jejímž základě by obě strany nastalou situaci komplexně vypořádaly, a to i s ohledem na možné promlčení některých nároků. Pokud však nebude vůle stran k řešení situace smírnou cestou dohody, nezbude než obrátit se na příslušný soud; nutno však upozornit na složitost jakéhokoliv vyčíslování peněžitých nároků z titulu bezdůvodného obohacení a jejich dokazování (především cestou znaleckých posouzení), a to i s ohledem na dobu, jež v mezidobí od uzavření převodní smlouvy do současnosti uplynula, s čímž souvisí i riziko promlčení některých nároků.

S úctou

Piotr Adamczyk, advokát

VII. Zdroje

Odborné publikace:

- ❖ Čáp Z., Kovařík Z., Pokorná J. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer, 2009, 1996 s.
- ❖ Hendrych, D. a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1445 s.
- ❖ Holejšovský, J. *Valné hromady společností s ručením omezeným*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011, 552 s.
- ❖ Lavický, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s.
- ❖ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2002, 1325 s.
- ❖ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 1469 s.
- ❖ Švestka J., Spáčil J., Škárová M., Hulmák M. a kolektiv: *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání, Praha 2009, 2321 s.
- ❖ Tichý, L., Pipková P. J., Balarin, J.: *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 504 s.
- ❖ Vaněk, J. *Neoprávněný majetkový prospěch*. Praha: Panorama, 1987, 234 s.

Odborné články:

- ❖ Juraj Alexander: Prodej podniku, souhlas akcionářů a výklad § 67a ObchZ, *Právní rozhledy* 21/2006, s. 787.
- ❖ Petr Čech: Několik doplňujících poznámek k výkladu § 67a ObchZ, *Právní rozhledy* 7/2007, s. 254.
- ❖ Jan Dědič, Jan Lasák: Rozhodování jediného společníka (akcionáře) včera, dnes a zítra, *Obchodněprávní revue* 9/2012, s. 241.
- ❖ Tomáš Dvořák: Dispozice s podnikem, *Právní rozhledy* 3/2003, s. 119.
- ❖ Tomáš Dvořák: Neplatnost usnesení valné hromady kapitálových obchodních společností po novele obchodního zákoníku, *Bulletin advokacie* 5/2001, s. 19.
- ❖ Jiří Handlar: Námitka neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky notifikovaného dlužníka, *Právní rozhledy* 9/2012, s. 318.
- ❖ Daniel Křetínský: Ještě k následkům odstoupení od smlouvy o prodeji podniku, *Právní rozhledy* 9/1997, s. 473.
- ❖ Daniel Křetínský: K promlčení práva na vydání předmětu bezdůvodného obohacení v obchodních vztazích, *Právní rozhledy* 1/1998, s. 18.
- ❖ Karel Marek: Poznámka k promlčení bezdůvodného obohacení v obchodněprávních vztazích, *Bulletin advokacie* 10/2005, s. 48.

- ❖ Lenka Mikulcová: Běh promlčecí doby v režimu obchodního zákoníku dle nejnovější judikatury Nejvyššího soudu ČR, Právní rozhledy 17/2011, s. 621.
- ❖ Jan Petřík, Michal Strnad: K možnosti aplikace § 107 odst. 3 občanského zákoníku na promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení v obchodněprávních vztazích, Bulletin advokacie 1/2007, s. 16.
- ❖ Vlastimil Pihera: Opět k § 67a ObchZ, Právní rozhledy 12/2007, s. 444.
- ❖ Vlastimil Pihera: Poznámka k „výkladu“ § 67a ObchZ, Právní rozhledy 2/2007, s. 66.
- ❖ Milan Skála, Josef Fiala, Jaroslav Kobík: Zánik právního vztahu - účetní a daňové dopady, Daňový expert 2006/6.
- ❖ Jiří Švestka, Ludvík Kopáč: K některým následkům odstoupení od smlouvy o prodeji podniku, Právní rozhledy 2/1997, s. 66.

Judikatura:

- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25. 4. 1975, sp. zn. 2 Cz 8/75
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 1999, sp. zn. 25 Cdo 2578/98
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 1999, sp. zn. 26 Cdo 84/99
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 11. 2000, sp. zn. 30 Cdo 1789/2000
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2001 sp. zn. 25 Cdo 845/99
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2895/99
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1270/99
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2002, sp. zn. 25 Cdo 413/2000
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 2148/2000
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2003, sp. zn. 33 Odo 773/2002
- ❖ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2003, sp. zn. 25 Cdo 355/2001
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2003, sp. zn. 33 Odo 258/2003
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2003, sp. zn. 35 Odo 619/2002
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2003, sp. zn. 29 Cdo 2631/2000
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 813/2001
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2004, sp. zn. 29 Odo 414/2003
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2004, sp. zn. 29 Odo 1137/2003
- ❖ rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2004, sp. zn. 32 Odo 885/2003
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. 25 Cdo 2029/2003
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2005, sp. zn. 25 Cdo 2145/2004
- ❖ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2005, sp. zn. 29 Odo 951/2003
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2005, sp. zn. 29 Odo 211/2005
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 33 Odo 871/2005
- ❖ stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2006, sp. zn. Cpjn 201/2005
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2006, sp. zn. 33 Odo 1184/2005
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2006, sp. zn. 32 Odo 1097/2005
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2006, sp. zn. 33 Odo 52/2005

- ❖ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2007, sp. zn. 29 Odo 762/2005
- ❖ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2007, sp. zn. 29 Odo 1120/2005
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1806/2006
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2008, sp. zn. 30 Cdo 68/2007
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2008, sp. zn. 32 Odo 1087/2006
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2008, sp. zn. 32 Cdo 3800/2007
- ❖ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 29 Odo 1060/2006
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2009, sp. zn. 33 Odo 1642/2006
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 23 Cdo 2842/2007
- ❖ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2009, 23 Cdo 925/2009
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2011/2007
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3526/2007
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 31 Cdo 1328/2007
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1277/2007
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. 23 Cdo 1069/2008
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2010, sp. zn. 32 Cdo 2436/2009
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2010, sp. zn. 21 Cdo 2029/2009
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. 31 Cdo 2250/2009
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1599/2008
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. 23 Cdo 3603/2008
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 431/2010
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4421/2009
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4379/2008
- ❖ Usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 8. 2011, sp. zn. I. ÚS 3391/10
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2011, sp. zn. 23 Cdo 1588/2010
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3473/2009
- ❖ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1870/2010
- ❖ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1035/2011
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1499/2009
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3223/2010
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2012, sp. zn. 31 Cdo 4781/2009
- ❖ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2013, sp. zn. 29 Cdo 4078/2011
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 6. 2013, sp. zn. 28 Cdo 3042/2012
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 33 Cdo 131/2012
- ❖ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 9. 2013, sp. zn. 26 Cdo 1707/2013
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2083/2013
- ❖ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2014, sp. zn. 23 Cdo 2325/2013
- ❖ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. I. ÚS 2219/2012
- ❖ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3092/2012
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 31 Cdo 1168/2013
- ❖ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2015, sp. zn. 31 Cdo 3581/2012

Ostatní:

- ❖ ASPI – automatizovaný systém právních informací
- ❖ Dvořák, D. Změny smluv ve veřejných zakázkách. PF Masarykovy univerzity. Dostupné na:
https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2008/files/pdf/civil/dvorak_david.pdf